

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

Moralo Le Tereka Ya Ho Iphumana (ATP)

Puo ya Lapeng: Sesotho

Kereiti 1 Kotara 1

Dikahare

Selelekela	1
Dipeelo tsa ho iphumana tsa Moralo wa Thuto wa Selemo	2
Tsebo ya Puo ya Lapeng	2
Dikahare tsa Puo ya Lapeng	2
Medumo le Ho bala ka tataiso ya sehlopha.	2
Tlwaelo e sisintsweng ya beke bakeng sa puo ya lapeng ya motheo o tlase wa thuto	6
Mosebetsi e sisintsweng bakeng sa motheo o tlase wa thuto (FP) (o tobaneng le dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo).	7
Medumo le ho bala ka tataiso ya sehlopha	15
Lenaneo la medumo: Puo ya Lapeng Sesotho	16
Moralo wa mosebetsi wa Moralo le Tereka	20
Mookotaba 1	21
Mookotaba 2	23
Mookotaba 3	25
Mookotaba 4	27
Lenaneo la tekanyetso	29
Lenane la tlhopiso: Mohato o tlase Puo ya Lapeng	29
Tekanyetso ya ho ithuta	30
Ho sebedisa dirubiriki	30
Phetolo	31
Tekanyetso ya thuto: Karete ya dintlha	32
Kereiti 1 Kotara 1: Mohlala wa Tekanyetso ya semmuso	33

Selelekela

Matitjhere a mohato o tlase a ratehang,

Sewa se seholo sa COVID 19 se re siile le phephetso e kgolo thutong. Ha re kgutlela ho 'sekolo se tlwaelehileng', bohle re lokela ho sebetsa ka matla le ka bohlale ho etsa bonnete hore mokgwa wa tshebetso wa rona o a iphumana. Sena ke se bohlokwa haholo mohatong o tlase wa thuto, moo bana ba ithutang tsebo ya ho bala le ho ngola. Afrika Borwa e hloka hore o etse ka matla ohle a hao o matlafatse baithuti ba hao ka tsebo ena, ele hore ha ba ithute feela ho bala, feela qetellong ba eba le bokgoni ba ho 'balla ho ithuta'. Tokomane ena e bopetswe ho o thusa ho fihlella sena. Ka ho sebetsa ka moralo ona, re na le tshepo hore o tla kgona ho tobana le tahlehelo ya nako ya thuto le ho ruta, mme o behe baithuti ba hao boemong boo ba tshwanetseng ho ba ho bona. Re lebohela boinehelo, boikitlaetso mmoho le ho sebetsa ka thata ho hlokahalang ho tswa ho wena. O aha setjhaba sa rona ele ka nnete.

Re o lakaletsa mahlohonolo kotareng ena e tlang,

Sehlopha sa ho Iphumana le ho Tereka sa Moralo wa Thuto wa Selemo sa Lefapha la Thuto ya Motheo/NECT

Dipeelo tsa ho iphumana tsa Moralo wa Thuto wa Selemo

- Dibeke di 10 Kotareng ya 1 ya ho iphumana ya Lefapha la Thuto ya Motheo
- Dibeke tse 2-3 tse qalang Kereiting ya 1 di lokela ho abelwa lenaneo la ho boitokiso e le ho etsa bonnete ba hore baithuti bohle ba loketse sekolo semmuso.
- Karolo e nngwe ya mosebetsi wa Kereiti R e lokelwa ho kenyeletswa dibekeng tse 3 tse qalang e le ho etsa bonnete ba hore dikgopolotaba di bopehile ka ho phethahetseng.
- Ho lokela ho ba le nyalanyo e matla pakeng tsa dithuto, haholo Puo le Thuto ya Tsebo ya Bophelo dibekeng tse 2-3 tse qalang e le ho etsa bonnete ba hore tsebo ya temohisiso e bopehile hantle.
- Dibeke tse latelang tse 7-8 di arotswe ka potoloho ya dibeke tse 3 kapa 4 tsa thuto.
- Potolohong ya beke tse ding le tse ding tse pedi, dikarolo tsohle tsa thuto ya puo di lokelwa ho akaretswa ka tsela e latelang, o sebedisa nako e nyane:

BONYANE BA CAPS TEKANYETSO YA NAKO	KEREITI 1	KEREITI 2	KEREITI 3
Ho mamela le ho bua	Metsotso e 45	Metsotso e 45	Metsotso e 45
Ho Bala le Medumo	Dihora tse 4 metsotso e 30	Dihora tse 4 metsotso e 30	Dihora tse 4 metsotso e 30
Mongolo	Hora e 1	Metsotso e 45	Metsotso e 45
Ho ngola	Metsotso e 45	Hora e 1	Hora e 1
KAKARETSO	DIHORA TSE 7	DIHORA TSE 7	DIHORA TSE 7

Tsebo ya Puo ya Lapeng

- Boiphumano ba Moralo wa Thuto wa Selemo (ATP) ya puo ya lapeng e hlophisitswe ho bontsha matitjhere hore ke tsebo efe eo ba tshwanetseng ho aha ho yona bakeng sa karolo e nngwe le enngwe ya thuto.
- Ho bohlokwa ho elellwa hore dibeke tse ding le tse ding tse pedi, tsebo e boptjwang e a tshwana karolong le karolong, e le hore ho be le pheta-pheto e ngata bakeng sa ho aha le ho matlafatsa tsebo.

Dikahare tsa Puo ya Lapeng

- Potoloho ya beke tse ding le tse ding tse pedi, matitjhere a lokela ho kgetha mookotaba.
- Mookotaba ona o hlalosa dikahare tsa potoloho eo.
- Mohlala, ha titjhere a kgetha mookotaba '**Bohle re ya sekolong**', dikahare tsohle di lokela ho ikamahanya le mookotaba ona, di kenyelletsa le:
 - Flotlontswa e rutwang, mohlala: bala; kgokahanya; bapisa; ithuta; China; kereiti ya pele.**
 - Diraeme kapa dipina tse rutwang. Ke rata ho bala le ho ngola.**
 - Pale e balwang ka nako ya Ho bala ka kopanelo, mohlala: Pale ya sehlooho sa: Kereiti ya pele Afrika Borwa le China.**
 - Mosebetsi wa Ho Ngola oo baithuti ba tshwanetseng ho o phetha, mohlala: Taka setshwansho se bontshang seo baithuti ba se etsang China.**

Medumo le Ho bala ka tataiso ya sehlopha.

- Ho bala ka tataiso ya sehlopha le medumo, ke tsona feela tseo dikahare tsa tsona di sa amaneng le mookotaba.
- Bakeng sa ho ithuta ho bala, baithuti ba lokela ho rutwa medumo ya puo ka mokgwa wa tatellano, le mokgwa wa ho arola/qhaqholla le ho kopanya medumo ena.
- Ebe, ba ikwetlisa ho bala mantswa le dipale ba sebedisa tsebo ya bona ho qapodisa mantswa.

Ha re lekoleng hore ke bokgoni le dikahare dife tse thathamisitsweng Moralong wa Thuto wa Selemo (ATP) bakeng sa Kereiti 1 Kotara 1:

KAKARETSO YA BOIPHUMANO YA MORALO WA THUTO WA SELEMO: KEREITI 1 Kotara 1	
HO MAMELA LE HO BUA	
1	Bua ka boiphihlelo ba hae, pheta ditaba, hlalosa ditaba ts boemo ba lehodimo, diketsahalo tse ding
2	Hlwaya ho tshwana le phapang a sebedisa tlotlontswa ka nepo
3	Nyalanya dintho tse tsamayang mmoho, mme a bapise dintho tse fapaneng
4	Mamela ditaello tse bonolo (ditlwaelo tsa phaposi) mme a arabele ka nepo
5	Mamela dipale, diraeme, dithothokiso le dipina ka kgahleho, mme a tshwantshise karolo ya pale, pina kapa raeme
6	Qoholla ntlha e kgethilweng ho tswa tlhalosong ya molomo
7	Ho ba le seabo dipuisanong tsa sehlopha, fo fna ka sebaka sa ho bua le ho hlomphe maikutlo a ba bang
8	Etsa dithothokiso le diraeme mme a etse bontshe ka diketso
9	Bua ka ditshwantsho diphousetareng, ditjhate tsa mookotaba, dibuka
10	Hlahlamanya ditshwantsho tse amanang le pale, mme a bua tlhahlamano ya tsona ka pheta pale
11	Hlophisa dintho ho ya ka mefuta ya tsona
12	Mamela bothata mme a fane ka tharollo
13	Hlalosa dintho ho ya ka mmala, boholo, sebopeho, le ka palo a sebedisa tlotlontswa e nepahetseng
14	Mamedisisa dintlha paleng mme o araba dipotso tse bulehileng

MEDUMO	
Tlhokomediso ho titjhere:	
<ul style="list-style-type: none"> • Etsa bonnete hore o bopa le ho qhaqholla mantswa • Ka ho utlwa (tlhokomediso ya medumo/phonemic awareness) • Ka ho utlwa le ho bona (medumo/phonics) 	
1	O nka karolo mesebetsing yohle ya phaposi ya tlhokomediso ya medumo ka molomo
2	Phapano pakeng tsa medumo e utlwahalang qalong ya mantswa, mohl ma, me , mi mo mu
3	Ho ba le seabo mesebetsing ya molomo ya ho ela medumo hloko, ho tswaka medumo (mohl. a-t-a ho lentse ata), ho arola mantswa ka dinoko (mohl. e-me-la ho lentse emela)
4	Hlwaya kamano ya medumo ya ditlhaku tse tsamayang ka bonngwe, mohl, d, a , e , m, l, b, o, u bonyane tse 3. Ho be le didumannotshi tse 5 le didumammoho tse 3, ma-i-me, la-mu-nu, ba-lu-nu, e-ma, du-me-la, jj
5	Qapodisa ditlhaku tsa nteterwane/alfabee tse itseng, bonyane diumannotshi tse 5 le didumammoho tse 3.
6	Hlwaya mantswa a meretheto e tshwanang diraemeng le dipineng tse tsebahalang
7	Hlwaya dikamano tsa tlhaku-modumo ya ditlhaku tse itseng
8	Qala ho bopa mantswa a ma kgutshwane a sebedisa medumo eo a ithutileng yona jwalo ka e-ma, a-ma,
9	Qala ho sebedisa medumo e tswakilweng ho bopa mantswa mohlala ma ho bopa maime , me ho bopa mema , mi ho bopa mitara

MEDUMO

10 Elellwa le ho bala:

- a Ditlhaku tse ding tsa nteterwane – ditlhaku ka mabitso a tsona, ditumanotshi tse 2 le ditumammoho tse 6

MONGOLO

Boitokiso:

- 1 Bapala diraeme tsa monwana ka diketso tsa monwana
- 2 Bapala tshwara ka mekotla ya dinawa le ka dibolo tse kgolo
- 3 Bopa kgokahanyo ya letsoho-leihlo ka penta, tabola pampiri, ho seha le mesebetsi ya ho latelanya dintho
- 4 Taka dipaterone tse yang hodimo le tse yang tlase: diziki-zeke, dipaterone tsa disekele, tse tsepameng le tse paqameng
- 5 Bopa ditlhaku ka mebele ya bona ka bobedi kapa ka bonngwe
- 6 Bopa ditlaku a sebedisa monwana wa pente, Borashe ba pente, dikherayone tse mafura
- 7 Tshwara kherayone ka nepo mme o taka ka tsona
- 8 Ntshetsa pele ditshupiso ho tloha letsohlong le letshehadi ho ya ho le letona, hodimo ho ya tlase, taka mela e otlolohileng, kopanya matheba, sedikadikwe se yang pele le se yang morao.
- 9 Etsa dibopeho ka hlama ya ho bapala tsa ditlhaku le dintho
- 10 Ntshetsa pele kamano ya letsoho le leihlo: Ka ho ferefa, tabola pampiri, seha le ho hatella
- 11 Hatella, akopise le ho ngola lebitso la hae ho qala ntlheng e nepahetseng ya ditlhaku ka nngwe

Kotara 1:

- 1 Ikwetlisa ho tshwara le ho tshwara ka bohlale kherayone le pensele
- 2 Bopa ditlhaku tse nyane ka nepo, a sebedisa tshupiso e nepahetseng
- 3 Kopisa mantswe a makgutshwane le dipolelo ho tswa dileiboleng, diphousetareng le tlapangollong

HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA

Tlhokomediso ho titjhere:

- Dudisa bana ka dihlopha tsa bokgoni bo tshwanang ba ho bala.
- Kgetha diratswana/dibuka ka boemo ba tsebo ya ho bala ya sehlopha ka seng
- Mamela setho sa sehlopha ka seng ha se bala ka bo mong mme o fane ka tataiso ha ba bala.

- 1 Balla buka hodimo ka tataiso ya sehlopha mmoho le titjhere, ho bolelang hore, sehlopha kaofela se bala pale e tshwanang
- 2 Tsepama ho kgethollong ya medumo
- 3 Qala ho bopa tlotlontswe ya mantswe a bonwang kgafetsa ho tswa lenaneong la ho bala ka tshohanyetso, dibuka tse hlophisitsweng ka tatellano le manane a mantswe a hlahang kgafetsa.

HO BALA KA BOIKEMELO

- 4 Bala dibuka tsa ditshwantsho
- 5 Bala dibuka ka boikemelo ho ithabisa, a phetla maqephe ka nepo mme a bontsha ho hlompha dibuka

HO BALA KA KOPANELO

Boikemisetso, tsebo e hlahellang ya ho bala:

- 1 Tshwara buka a e shebisitse hodimo mme a phetla maqephe ka nepo
- 2 Bopa dikgopolo tsa motheo tsa mongolo
- 3 Tshupiso mohl. Qala ho bala ka pele, bala ho tloha letsohong le letshehadi ho ya ho le letona jwalo jwalo
- 4 Sebedisa ditshwantsho ho ipopela pale ya hae ho bolelang o 'bala' setshwantsho
- 5 Amahanya medumo ditlhakung le mantsweng
- 6 Sekaseka tshwara ya buka le tlhokomelo ya yona
- 7 Qalella ho hlwaya mantswa a entsweng ka medumo
- 8 Bala buka e kgolo kapa seratswana se hodisitsweng mmoho le titjhere le phaposi yohle
- 9 Tsepama ho dikgopolotaba tsa mongolo

Kereiti 1:

- 10 Sebedisa bokantle ba buka le ditshwantsho tsa buka bakeng sa bolepi
- 11 Tsepama dikarolwaneng tsa seratswana, kutlwisong, le dipaterone tsa puo

HO NGOLA

Tlhokomediso ho titjhere:

- *Sebedisa mesebetsi ya ho ngola ka kopanelo ho bontsha mehato ya ho ngola (mekgwaritso, ho ngola le ho phatlalatsa)*
- *Fana ka sebopeho (foreimi) sa ho ngola ho thusa baithuti ho ngola dipale tsa bona.*

- 1 Bokeletsa ditshwantsho tsa mantswa a merethetho e tshwanang ka se
- 2 Kopisa ditlhaku le dinomoro ho tswa tikolohong ya phaposi ha 'ngola'
- 3 Phehisa ka dintlha tsa mongolo wa kopanelo bakeng sa pale ya phaposi e rokitilweng ke titjhere ho bopa bopa diratswana tse ntjha tsa ho bala
- 4 **O phetha mesebetsi ya mongolo, e kenyeletsang mokgwaritso, ho ngola le ho phatlalatsa:**
 - a Taka setshwantsho ho fetisa molaetsa ka boiphihlelo ba hae mme o ngola le tlhaloso
 - b Kopisa le ho ngola lebitso la hae, mantswa a makgutshwane le dipolelo ho tswa dileiboleng, diphousetareng, tlapangolong le mongolong wa titjhere
 - c Kopisa polelo e le nngwe ka ditaba ho tswa tlapangolong ka nepo
 - d Nehelana ka maikutlo bakeng sa ho ngola pale e ngolwang ka kopanelo ka phaposing, e rekotwang ke titjhere tjhateng a etsa tema e ntjha e tla balwang le ho phatlalatswa sekgutlwaneng sa ho bala ka phaposing.

HO THEHA TLWAELO YA HO ITHUTA PUO

- E meng ya mekgwa ya ho etsa bonnete ba hore o sebedisa nako e lekanyeditsweng ka nepo ho akaretsa tsebo yohle e Moralong wa Thuto ya Selemo (ATP), ke ho theha tlwaelo ya ho ithuta puo.
- Tlwaelo e sisintsweng ya beke le beke, e ka sebediswang potolohong ya beke tse pedi e ya latela.
 - Tlwaelo ena e sebedisa **BONYANE BA NAKO** bakeng sa puo ya lapeng (dihora tse 7).
 - Tlwaelo ena e hlophisitse ho sebetsa dikereiting tsohle

Tlwaelo e sisintsweng ya beke bakeng sa puo ya lapeng ya motheo o tlase wa thuto

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	NAKO: KAKARETSO	NAKO: HO BUA LE HO MAMELA	NAKO: HO BALA LE MEDUMO	NAKO: MONGOLO	NAKO: HO NGOLA
Mantaha	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	MONGOLO	Tekanyetso e seng ya semmuso	Metsotso e 30			Metsotso e 30	
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO NGOLA	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 30				Metsotso e 30
Labobedi	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo le mantswa a matjha	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	MONGOLO	Ruta tlhaku le mantswa a matjha	Metsotso e 15			Metsotso e 15	
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
Laboraro	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo le mantswa a matjha	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	MONGOLO	Ruta tlhaku le mantswa a matjha	Metsotso e 15			Metsotso e 15	
Labone	HO NGOLA	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15				Metsotso e 15
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BALA LE MEDUMO	Kwetliso ya medumo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
Labohlano	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
	HO BUA LE HO MAMELA	Mesebetsi ya molomo	Metsotso e 15	Metsotso e 15			
	HO BALA LE MEDUMO	Kwetliso ya medumo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Tshebetso le ho ngola ka kopanelo	Metsotso e 15		Metsotso e 15		
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha	Metsotso e 30		Metsotso e 30		
			Dihora tse 7	Metsotso e 45	Dihora tse 4 le metsotso e 30	Hora e 1	Metsotso e 45

Na o a bona hore nako e lekantsweng ya karolo e nngwe le nngwe le enngwe e nepahetse?

Mesebetsi e sisintsweng bakeng sa motheo o tlase wa thuto (FP) (o tobaneng le dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo).

- Ka lebaka la hore bongata ba bokgoni bo tshwanang bo lokela ho ntlafatswa, e kaba mohopolo o motle ho etsa mesebetsi e tshwanang kapa ho e pheta beke le beke.
 - Hona ho etsa bonnete ba hore o akaretsa tsebo kapa bokgoni bohle bo hlokwang Moralong wa Thuto wa Selemo.
 - Ho etsa hape le hore ho ruta le ho ithuta ho hlophehe hantle, hobane hang ha baithuti mmoho le wena le tlwaetse mesebetsi, nako e ka senywang ditlhalosong e a bolokeha.
- Moralo o latelang o sisinya mesebetsi e ka etswang kgafetsa beke le beke ho fihlella dipeelo tsa Moralo wa Thuto wa Selemo.
- Moo tsebo kapa dikateng di lokelang ho akaretswa (ho ya ka Moralo wa Thuto wa Selemo) tsena le tsona di lokela ho kenyeletswa.
- Hlokomela: Matitjhere a lokela ho sebedisa mesebetsi ya buka ya mosebetsi ya DBE ha ho hlokahala.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Mantaha	HO MAMELA LE HO BUA	Mesebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> • Tsebisa mookotaba • Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe • Ruta pina kapa raeme • Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenareng tsa bona
	MONGOLO	Tekanyetso eo e seng ya semmuso	<ul style="list-style-type: none"> • Fana ka tekanyetso eo e seng ya semmuso ho bona hore baithuti ba hopola mantswe le medumo e rutilweng nako e fetileng • Kopa baithuti ho ngola mantswe a 10 ho tswa thutong ya medumo le mantseng a bonwang • Hlahloba hape mongolo – popo ya ditlhaku, tlhaku tse kgolo, sebaka
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo MOSEBETSI PELE HO PADISO	<ul style="list-style-type: none"> • Mosebetsi pele ho padiso • Bontsha baithuti ditshwantsho ho tswa paleng • Ba botse ho etsahalang • Ba kope ba nohe se etsahalang

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Mantaha	HO NGOLA	Tshebetso le ho ngola ho kopaneng: HO RALA	<ul style="list-style-type: none"> • Bolella baithuti sehlooho • Bolella baithuti mosebetsi wa ho ngola oo o o kgethileng, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Taka setshwantsho ho fetisa molaetsa ka boiphihlelo ba hae mme o ngola le tlhaloso b Kopitsa le ho ngola lebitso la hae, mantswe a makgutshwane le dipolelo ho tswa dileiboleng, diphousetareng, tlapangolong le mongolong wa titjhere c Kopitsa polelo e le nngwe ka ditaba ho tswa tlapangolong ka nepo • Bontsha baithuti hore ba KGWARITSE/RALE jwang mongolo wa bona ka ho taka ditshwantsho le ho kenyeletsa dihlooho tsa ditshwantsho • Kopa mehopolo ya moralo (ho ngola ka kopanelo) • Bolella baithuti ho phethela meralo ya bona (ba se kopisane) • Ebe, o ngola foreimi ya ho rala bakeng sa polelo ya pele tlapangolong, le ho bontsha baithuti hore o e phethela jwang (ho ngola ka kopanelo). • Siya foreimi ya polelo tlapangolong, mme o bolelle baithuti ho ngola dipolelo tsa bona • Ka nako, ngola foreimi ya moralo bakeng sa polelo tlapangolong, mme o bontshe baithuti hore o e phethela jwang (mongolo ka kopanelo). • Tlohela foreimi ya polelo tlapangolong, mme o bolelle baithuti ho ngola polelo tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> • Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho boikemelo) • Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa • Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) • Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha • Efa sehlopha tema boemong ba bona • Mamela moithuti ka mong ha a bala.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labobebdi	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo o motjha le mantswa	<ul style="list-style-type: none"> • Sebedisa lenaneo la medumo ka mokgwa wa puo ya hao • Etsa mesebetsi e fapaneng ya tlhokomediso ya medumo • Kgetholla phapang ka molomo medumo e fapaneng ya mantswa • Hlwaya medumo qalong ya mantswa a itseng • Ba rute ho bala mantswa a sebedisang modumo o motjha le medumo e rutilweng (mantswa a qhaqhohlang) • Ba bontshe hore ba qhaqhohle le ho bopa mantswa jwang mantswa a makgutshwane • Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	MONGOLO	Ruta tlhaku e ntjha le mantswa	<ul style="list-style-type: none"> • Ke mohopolo o motle ho tsamaisa mongolo le medumo • Ruta baithuti hore ba ngole jwang tlhaku kapa modumo oo ba ithutileng – tlhaku e kgolo le e nyane • Ruta baithuti hore ba ngole mantswa le dipolelo jwang ba sebedisa modumo • Ruta baithuti ho kopitsa polelo e kgutshwane e sebedisang modumo le mantswa ao ba ithutileng ona • Lokisa tshwaro ya baithuti ya pensele, boemo, popo ya tlhaku, sebaka le boholo • Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo PADISO YA PELE	<ul style="list-style-type: none"> • Padiso ya pele • Balla baithuti pale ka bokgeleke le ka maikutlo. • Emisa o hlalose moo ho hloka halang. • Supa o be o hlalose dikarolwana tsa puo, tse kenyeletsang: <ul style="list-style-type: none"> a Ditlhaku tse kgolo b Kgutlo c Feelwane d Letshwao la potso • Kamora ho bala, botsa dipotso tse latelang. <ul style="list-style-type: none"> a Hopola (mang, kae, neng, eng, jj). b Tatelano (ho etsahetseng pele, hwa latela, qetellong)

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labobebdi	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> • Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho boikemelo) • Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa • Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) • Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha • Efa sehlopha tema e boemong ba bona • Mamela baithuti ka bong ha bala ka boikemelo

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Laboraro	HO MAMELA LE HO BUA	Mosebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> • Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe ya mookotaba. • Bina pina kapa raeme/thothokiso • Etsa mosebetsi o mong, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Ditaba – Kopa baithuti ba 2 ho o qoqela ditaba tse ntjha b Pheta pale ya boiqapelo – Kopa baithuti bohle ho iqapela pale ka tema e itseng mme ba phetele molekane c Hlophisa dintho d Hlwaya dintho ho tswa tlhalosong e Hlwaya phaphang le ho tshwana • Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenaring tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Ruta modumo o motjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> • Sebetsa lenaneo la medumo ka mokgwa wa puo ya hao. • Etsa mesebetsi e fapaneng ya tlhokomediso ya medumo • Kgetholla phapang ka molomo medumo e fapaneng ya mantswe • Hlwaya medumo qalong ya mantswe a itseng • Ruta baithuti ho bala modumo o motjha • Ba rute ho bala mantswe a sebedisang modumo o motjha le medumo e rutilweng (nantswe a qapodisehang) • Ba bontshe hore ba qapodise le ho bopa mantswe jwang (qala ka mantswe a ditlhaku tse 3 tse sebedisang modumo o le mong) • Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Laboraro	MONGOLO	Ruta tlhaku e ntjha le mantswe	<ul style="list-style-type: none"> Ke mohopolo o motle ho tsamaisa mongolo le medumo Ruta baithuti hore ba ngole jwang tlhaku kapa modumo oo ba ithutileng – tlhaku e kgolo le e nyane Ruta baithuti hore ba ngole mantswe le dipolelo jwang ba sebedisa modumo Ruta baithuti ho kopisa polelo e kgutshwane e sebedisang modumo le mantswe ao ba ithutileng ona Ruta baithuti ho bopa dinomoro ka nepo Lokisa tshwaro ya baithuti ya pensele, boemo, popo ya tlhaku, sebaka le boholo Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO NGOLA (Potoloho ya Beke 1)	Ho ngola le tshebetso ya ho ngola ka kopanelo HO RALA	<ul style="list-style-type: none"> Bolella baithuti sehlooho sa ho ngola Bolella baithuti mesebetsi wa ho ngola oo o o kgethileng mohlala: Taka setshwantsho ho fetisa molaetsa ka boiphihlelo ba hae mme o ngola le tlhaloso Kopitsa le ho ngola lebitso la hae, mantswe a makgutshwane le dipolelo ho tswa dileiboleng, diphousetareng, tlapangolong le mongolong wa titjhere Kopitsa polelo e le nngwe ka ditaba ho tswa tlapangolong ka nepo Bontsha baithuti hore ba RALE jwang mongolo wa bona Kopa mehopolo bakeng sa moralo (mongolo ka kopanelo) Bolella baithuti ho phethela meralo ya bona (ba se kopitsane) Ka nako, ngola foreimi ya moralo bakeng sa polelo tlapangolong, mme o bontshe baithuti hore o e phethela jwang (mongolo ka kopanelo). Tlohela foreimi ya polelo tlapangolong, mme o bolelle baithuti ho ngola polelo tsa bona
	HO BALALE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mesebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka bo mong) Bala ho tswa ho buka ya mesebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetse le wena (ba nang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a bonwang mmoho le sehlopha. Efa sehlopha tema e boemong ba bona Mamela moithuti ka mong ha a bala ka boikemelo.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labone	HO BALA LE MEDUMO	Boikwetliso ba medumo	<ul style="list-style-type: none"> Boeletsa medumo e mmedi e rutilweng ka Labobedi le Laboraro Etsa mosebetsi wa medumo mmoho le phaposi, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Kopanya medumo mmoho ho bopa lentsewe b Arola mantswe ka medumo c Arola mantswe ka dinoko d Hlophisa mantswe ka sehlopha sa mantswe a lelapa e Hlophisa mantswe ka medumo e tlwaelehileng ya malapa f Etsa mesebetsi e loketseng ya buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo PADISO YA BOBEDI	<ul style="list-style-type: none"> Padiso ya bobedi Balla baithuti pale ka bokgeleke le ka maikutlo. Kamora ho bala, botsa dipotso tse kenyeletsang: <ul style="list-style-type: none"> a Hopola (mang, kae, neng, eng, jj.) b Tatelano (ho etsahetseng pele, hwa latela, qetellong) c Sesosa le ditlamorao (ho etsahetseng e le ditlamorao tsa...) d Dipotso tse bulehileng (hobaneng / e kabe o entse eng / o kgona ho etsa kgokahanyo / o akanya eng / o ka etsa tekolo) Kopa baithuti ho ipopela dipotso tsa bona ka seratswana, mme ba botse molekane
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho bo mong) Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba enang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha. Efa sehlopha tema e boemong ba bona. Mamela moithuti ha bala ka bo mong.

LETSATSI	KAROLO	MOSEBETSI	MESEBETSI E SISINYWANG
Labohlano	HO MAMELA LE HO BUA	Mesebetsi ya molomo	<ul style="list-style-type: none"> Ruta mantswe a 3 a tlotlontswe ya mookotaba Bina pina kapa o etse raeme/thothokiso Etsa mosebetsi o mong wa molomo <ul style="list-style-type: none"> a Beha baithuti ka dihlopha ho buisana ka seratswana, sebedisa foreimi (ke ratile... / ha ke a rata... / ke nahana seratswana sena se ngolletswe ho ...) b Pheta pale ka boiqapelo – Kopa baithuti ho sebetsa ka dihlopha mme ba kopanye tema ya pale. Baithuti ba eketsa mantswe di dikshenaring tsa bona
	HO BALA LE MEDUMO	Boikwetliso ba medumo	<ul style="list-style-type: none"> Boeletsa medumo e mmedi e rutilweng ka Labobedi le Laboraro, mmoho le e meng e rutilweng kotareng ena. Etsa mosebetsi wa medumo le phaposi <ul style="list-style-type: none"> a Kopanya medumo mmoho ho bopa lentse b Arola mantswe ka medumo. c Bopa mantswe o sebedisa medumo d Arola mantswe ka medumo e Ngola polelo ya hao o sebedisa mantswe a modumo f Etsa mosebetsi o loketseng wa buka ya mosebetsi ya DBE
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka kopanelo MOSEBETSI KAMORA PADISO	<ul style="list-style-type: none"> Mosebetsi kamora padiso Etsa mosebetsi ho kopanela le pale boemong bo tebileng, mohlala: <ul style="list-style-type: none"> a Tshwantshiso – beha baithuti ka dihlopha ho tshwantshisa pale b Pheta pale le motswalle – motswalle ka mong a qoqe pale ka tatelano e nepahetseng c Akaretsa – moithuti ka mong o phetela motswalle seo pale e neng e le ka sona ka dipolelo tse 2–3 d Taka setshwantsho ka pale mme o be o ngole sehloho
	HO BALA LE MEDUMO	Ho bala ka tataiso ya sehlopha DIHLOPHA TSE 2 METSOTSO E 15	<ul style="list-style-type: none"> Efa phaposi mosebetsi wa medumo wa ho ngola (ka bobedi kapa ka ho bo mong) Bala ho tswa ho buka ya mosebetsi ya DBE kapa dibalwa Bitsa sehlopha se senyane ho sebetsa le wena (ba enang le bokgoni bo lekanang ba ho bala) Boeletsa medumo le mantswe a hlahang kgafetsa mmoho le sehlopha Efa sehlopha tema e boemong ba bona Mamela moithuti ka mong ha bala ka boikemelo.

Na o hlokometse hore ka hara karolo enngwe le enngwe, ditlwaelo di ya sebediswa? Sheba, ebe o elelletswe hore ditlwaelo di kenyeleditswe:

MESEBETSI YA MOLOMO

Mantaha: Tsebisa mookotaba, ruta tlotlontswe, ruta pina kapa raeme/thotokiso

Laboraro: Ruta tlotlontswe, bina pina kapa raeme, etsa mosebetsi o mong

Labohlano: Ruta tlotlontswe, bina pina kapa raeme, etsa mosebetsi o mong

MEDUMO LE HO NGOLA

Mantaha: Fana ka tekanyetso eo e seng ya semmuso ho sheba bokgoni ba medumo le ho ngola

Labobedi: Ruta modumo o motjha le mantswe; ruta tsela ya ho ngola ditlhaku le mantswe

Laboraro: Ruta modumo o motjha le mantswe; ruta tsela ya ho ngola ditlhaku le mantswe

Labone: Etsa mosebetsi wa ho ikwetlisetsa ho sebedisa medumo e rutilweng

Labohlano: Etsa mosebetsi wa ikwetlisetsa ho sebedisa medumo e rutilweng

HO BALA KA KOPANENLO

Mantaha: Pele ho padiso

Labobedi: Padiso ya pele

Labone: Padiso ya bobedi

Labohlano: Kamora padiso

Na ebe sena se utlwahala? Ke diphetoho dife tseo o ka di etsang?

Medumo le ho bala ka tataiso ya sehlopha

Jwaloka titjhere ya mohato o tlase wa thuto, boikarabelo bo bohlokwa ka ho fetisisa ke ho etsa bonnete ba hore baithuti ba tseba ho bala!

Ditataiso tsa motheo tseo o lokelang ho di latela ho ruta medumo ke ho:

- 1 Etsa bonnete hore o phetha lenaneo la medumo, le kenyeletsang medumo yohle ya puo ya hao.**
 - Lenaneo la medumo la NECT la Sesotho le kenyeleditswe ka tlase – lokoloha ho le sebedisa, kapa o sebedise lenaneo le leng le leng le hlwailweng ke profense ya hao, setereke kapa sekolo.
- 2 Sebetsa lenaneo la hao ka mokgwa wa tatelano. Bakeng sa modumo o mong le o mong:**
 - Etsa bonnete hore baithuti ba utlwa modumo, mme ba kgona ho qoholla modumo mantsweng.
 - Ruta baithuti dikamano tsa lentse le modumo – kamoo modumo o shebahalang ka teng.
 - Kwetlisa ho kopanya modumo mmoho le medumo e meng e tsejwang ho bopa mantse. Bala diratswana tse kenyeletsang mantse a sebedisang modumo.
 - Boeletsa medumo yohle e rutilweng kgafetsa.

Ditataiso tsa motheo tseo o lokelang ho di latela ho ruta ho bala ke ho:

- 1** Hlophisa baithuti ka dihlopha tsa bokgoni ba bona ba ho bala.
- 2** Bitsa sehlopha ka seng ho o balla, bonyane hang ka beke.
- 3** Baithuti ba sokolang, leka ho ba mamela habedi kapa hararo ka beke.
- 4** Sebedisa tema e nepahetseng – ka dihlopha tse ding, o ka iphumana o sebetsa tabeng ya ho boeletsa medumo le ho etsa popo ya mantse.
- 5** Ha o sebetsa le sehlopha, mamela moithuti ka mong a bala ka boikemelo.
- 6** Ruta baithuti ho qapodisa mantse ao ba sa a tsebeng kamehla – ha moithuti a fihla lentse leo a sa tsebeng ho le bala, mo thuse ho le qapodisa. O se ke wa le feta kapa wa bitsa moithuti e mong ho bala lentse leo.
- 7** Ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha, beha baithuti ka bobedi ho phetha mesebetsi ya ho bala mmoho, ha o ntse o sebetsa le sehlopha se senyane.

Lenaneo la medumo: Puo ya Lapeng Sesotho

- Ho bohlokwa ho ruta baithuti medumo yohle ya puo ka mokgwa wa tatelano.
- Medumo e rutilweng lenaneong la medumo la Sesotho Puo ya Lapeng la NECT e tlhahlamantsitswe ka tlase – lokoloha ho e sebedisa jwalo ka tataiso

Ela hloko:

- Moralo wa Thuto wa Selemo bakeng sa Kereiti 1 Kotara 1 o totobatsa hore baithuti ba tshwanetse ho tseba:
- Medumo e lebitsong la bona
- Bonyane ditumanotshi tse 2
- Bonyane ditumammoho tse 5

MEDUMO SESOTHO				HLAHLIBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
a				
m	m-a-m-a = mama	a-m-a = ama		
o	o-n-a = ona	o-m-a = oma		
n	n-o-n-a = nona	n-a-n-a = nana	n-a-m-a = nama	
l	l-o-m-a = loma	l-o-n-a = lona	m-o-l-a = mola	
e	e-m-a = ema	e-m-e = eme	e-n-a = ena	
i	i-n-a = ina	i-l-e = ile	i-m-a = ima	
w	w-e-n-a = wena	w-o-n-a = wona	w-a-n-e = wane	
b	b-a-l-a = bala	b-a-n-a = bana	b-o-n-a = bona	
y	y-e-n-a = yena	y-o-n-a = yona	y-a-n-e = yane	
mm	mm-e = mme	mm-i-l-a = mmila	mm-o-n-e = mmone	
nn	nn-e = nne	b-a-nn-a = banna	nn-a-n-a = nnana	
ll	ll-a = lla	ll-e-l-a = llela	ll-i-l-e = llile	
u	u-l-u = ulu	b-u-l-a = bul	m-o-b-u = mobu	
k	k-a-m-a = kama	k-o-b-o = kobo	k-e-n-a = kena	
d	d-u-l-a = dula	d-i-l-a = dila	d-u-k-a = duka	
t	t-a-u = tau	t-o-l-a = tola	l-e-t-a-m-o = letamo	
s	s-e-s-a = sesa	s-o-m-o = somo	s-i-l-a = sila	
r	r-e-a = rea	r-u-a = rua	l-e-r-a-t-o = lerato	
h	h-u-l-a = hula	h-e-m-a = hema	h-o-k-o = hoko	
f	f-o-f-a = fofa	f-o-l-a = fola	f-e-l-a = fela	
p	p-a-n-a = pana	p-a-k-a = paka	p-e-p-a = pepa	
j	j-a-l-a = jala	j-e-l-e = jele	j-e-k-e = jeke	
q	q-a-l-a = qala	q-e-l-a = qela	q-o-q-a = qoqa	
mp	mp-a = mpa	mp-o-n-e = mpone	mp-e-h-a = mpeha	

MEDUMO SESOTHO				HLAHOBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
nt	nt-a = nta	nt-a-t-e = ntate	nt-o-m-a = ntoma	
ng	ng-a-t-a = ngata	ng-o-l-a = ngola	m-o-ng-o-l-o = mongolo	
ny	ny-a-l-a = nyala	ny-e-k-a = nyeka	ny-o-k-o = nyoko	
kg	kg-o-m-o = kgomo	kg-e-n-a = kgena	kg-o-l-o = kgolo	
ph	ph-u-l-a = phula	ph-o-k-a = phoka	ph-e-m-a = phema	
tl	tl-a-l-a = tlala	tl-o-l-a = tlola	tl-a-m-a = tlama	
nk	nk-o = nko	nk-a = nka	m-o-nk-o = monko	
sh	sh-e-b-a = sheba	sh-a-p-a = shapa	sh-o-b-a = shoba	
hl	hl-a-p-a = hlapa	hl-o-l-a = hlola	hl-e-k-a = hleka	
ts	ts-o-k-a = tsoka	ts-e-k-a = tseka	l-e-ts-a-ts-i = letsatsi	
th	th-a-b-o = thabo	th-u-l-a = thula	th-i-p-a = thipa	
tj	tj-o-t-o = tjoto	tj-o-d-i-e-ts-a = tjodietsa	tj-a-l-e = tjale	
tw	tw-e-b-a = tweba	n-tw-a = ntw-a	n-tw-e-n-g = ntweg	
jw	jw-a-l-a = jwala	jw-a-l-e = jwale	jw-a-n-g = jwang	
lw	lw-a-n-a = lwana	lw-a-n-e-l-a = lwanela	l-e-lw-a-l-a = lelwala	
rw	rw-a-l-a = rwala	rw-e-s-a = rwesa	m-o-rw-e-ts-a-n-a = morwetsana	
sw	sw-a-sw-a = swaswa	sw-a-b-i-l-e = swabile	m-a-sw-a-b-i = maswabi	
hw	hw-a-m-a = hwama	l-e-hw-a-t-a-t-a = lehwatata	hw-e-t-l-a = hwetla	
kw	kw-a-l-a = kwala	kw-e-n-a = kwena	kw-a-kw-a-r-i-r-i = kwakwariri	
nw	nw-a = nwa	nw-e-l-e = nw-e-l-e	m-o-nw-a-n-a = monwana	
qw	qw-e-l-a = qwela	qw-a-qw-a = qwaqwa	qw-a-h-a = qwaha	
qh	qh-o-m-a = qhoma	qh-o-ts-a = qhotsa	m-a-qh-u-ts-u = maqhutsu	
aa	t-w-aa = twaa	m-aa-n-o = maano		
ee	f-ee-l-a = feela	l-ee = lee	s-e-l-ee-l-e = seleele	
oo	hl-oo-h-o = hlooho			
uu	th-uu-b-e = thuube	ph-uu! = phuu!	t-uu = tuu	
tsh	tsh-e-l-a = tshela	tsh-o-l-a = tshola	tsh-e-l-e-l-a = tshelela	
mph	mph-o-q-a = mphoqa	mph-a = mpha	mph-e-h-e-l-a = mphehela	
nkg	nkg-o = nkgo	nkg-o-n-o = nkgono	nkg-i-n-a = nkgina	
ntj	ntj-a = ntja	ntj-e-l-l-a = ntjella	ntj-a-m-e-l-a = ntjamela	
nng	nng-w-e = nngwe	b-o-n-ngw-e = bonngwe	s-o-nng-w-e = sonngwe	

MEDUMO SESOTHO				HLAHLIBA
MODUMO	MANTSWE A QAPODISEHANG			
ngw	ngw-a-n-a = ngwana	ngw-a-n-a-n-a = ngwanana	ngw-e-ts-i = ngwetsi	
nts	nts-u = ntsu	nts-e-b-a = ntseba	nts-i-p-a = ntsipa	
nth	nth-o = ntho	nth-u-l-a = nthula	nth-o-l-a = nthola	
ntl	ntl-o = ntlo	ntl-o-l-a = ntlola	ntl-e-l-a = ntlela	
tjh	tjh-a-b-a = tjhaba	tjh-e-l-e = tjhele	l-e-tjh-o-b-a = letjhoba	
tlh	tlh-a-p-a = tlhapa	tlh-a-p-i = tlhapi	tlh-o-l-o = tlholo	
tlw	n-tlw-a-n-a = ntlwana	u-tlw-a = utlwa	u-tlw-i-s-i-s-a = utlwisisa	
thw	thw-a-s-a = thwasa	d-i-thw-e-l-e = dithwele	m-o-thw-e-b-e = mothwebe	
shw	shw-e-l-e = shwele	s-e-shw-e-shw-e = seshweshwe	shw-e-shw-e = shweshwe	
qhw	qhw-a-e-l-a = qhwaela	qhw-e-ts-e = qhwetse	qhw-e-l-a = qhwela	
nqhw	nqhw-a-e-l-a = nqhwaela	nqhw-e-l-a = nqhwela	nqhw-e-ts-e = nqhwetse	
ntlh	ntlh-a = ntlha	m-a-ntlh-a = mantlha	ntlh-a-b-a = ntlhaba	
ntjh	ntjh-a = ntjha	ntjh-a-f-a-ts-a = ntjhafatsa	ntjh-e-i-l-e = ntjheile	
ntsw	ntsw-a-k-i = ntswaki	ntsw-a-k-e-l-a = ntswakela	ntsw-e-l-a = ntswela	
tlhw	tlhw-a-r-i-ts-a = tlhwaritsa	tlhw-a-r-e = tlhware	d-i-tlhw-a-r-e = ditlhware	
kgw	kgw-a-o = kgwao	kgw-a-r-i-ts-a = kgwaritsa	kgw-a-th-a = kgwatha	
hlw	hlw-a-y-a = hlwaya	l-e-hlw-a = lehlwa	hlw-a-hlw-a = hlwahlwa	
nthw	nthw-e-s-a = nthwesa	nthw-e-n-a = nthwena	nthw-a-n-a-n-y-a-n-a = nthwananyana	
tshw	tshw-a-r-a = tshwara	tshw-e-l-a = tshwela	tshw-a-y-a = tshwaya	
ntshw	ntshw-a-n-tsh-a = ntshwantsha	ntshw-e-l-a = ntshwela	ntshw-a-n-e-l-a = ntshwanela	
nkgw	nkgwa-kg-w-a-th-o-ll-a = nkgwakgwatholla	nkgw-e-s-a = nkgwesa	nkgw-a-th-a = nkgwatha	
ntsh	ntsh-a = ntsha	ntsh-i-ts-e = ntshitse	ntsh-i-y-a = ntshiya	
tjhw	tjhwa-tl-a = tjhwatla	tjhw-a-tl-e-h-a = tjhwatleha	tjhw-a-tl-e-h-i-l-e = tjhwatlehile	
mptjh	mptjh-e = mptjhe	mptjh-a-n-e = mptjhane		
ntlhw	ntlhw-e-l-a = ntlhwela	ntlhw-e-s-a = ntlhwesa	ntlhw-e-k-i-s-e-ts-a = ntlhwekisetsa	
ntjhw	ntjhw-a-t-l-e-l-a = ntjhwatlela	ntjhw-a-t-l-i-s-a = ntjhwatlisa	ntjhw-a-t-l-e-ts-e = ntjhwatletse	

Moralo wa mosebetsi wa Moralo le Tereka

Moralo le tereka ya kharikhulamo tse latelang di sebedisa ditlwaelo le mesebetsi e hlahositsweng nakong e fetileng.

DBE ATP

- Qala ka dibeke 2-3 tsa boikemisetso ba sekolo.
- Kamora moo, ho na le maqephe a 4 a senang letho a Meralo le Ditereka, tseo o ka di sebedisang ho latela kwahelo ya hao ya kharikhulamo kotara.
- Ha o rata, iketsetse ditlwaelo le mesebetsi ya hao, etsa bonnete feela hore di ikamahanya le CAPS le Moralo wa Thuto wa Selemo (ATP).
- Ebe, o etsa Moralo le Tereka ya hao ho latela kwahelo ya kharikhulamo ya hao ya Kotara ya 1.

Hopola, lenaneo le hlophisitsweng la Puo ya Lapeng ya Kereiti 1-3 la NECT le a fumanaha ho tswa webosaeteng: www.nect.org.za

Mookotaba 1:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 2:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 3:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Mookotaba 4:

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
KAMOLOMO	TLOTLONTSWE:		TLOTLONTSWE:	
	PINA/RAEME:		PINA/RAEME:	
	MESEBETSI E MENG:		MESEBETSI E MENG:	
MEDUMO	MEDUMO:		MEDUMO:	
	MESEBETSI:		MESEBETSI:	
MONGOLO	MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:		MODUMO/MEDUMO, MANTSWE LE DIPOLELO:	

Mosebetsi	Beke 1	Hlahloba	Beke 2	Hlahloba
HO BALA KA KOPANELO	SERATSWANA:		SERATSWANA:	
	DIPOTSO TSA KUTLWISISO:		DIPOTSO TSA KUTLWISISO:	
	MOSEBETSI KAMORA PADISO:		MOSEBETSI KAMORA PADISO:	
HO NGOLA	SEHLOOHO LE MOSEBETSI:		SEHLOOHO LE MOSEBETSI:	
HO BALA KA TATAISO YA SEHLOPHA	DINTLHA:		DINTLHA:	

Lenaneo la tekanyetso

Tekanyetso ya ho ithuta

- **Lenane la thlopiiso** le latelang le kenyeletsa **dintlha tse bohlokwa tsa tsebo ya ho bala le ho ngola** bakeng sa baithuti ba hao hore ba tsebe ho eba le tsebo mohatong ona.
- Ena ke **tsebo ya motheo ya ho tseba ho ngola le ho bala** eo **baithuti bohle ba lokelang ho e fumana qetellong ya Kereiti 3**.
- Ha hona mokgwa o bobebe wa ho latela 'Tekanyetso ya ho ithuta', kapa 'Tekanyetso e thusang morutwana le titjhere ho fihlela sepheo sa thuto'.
- Ho o thusa ho etsa sena ka tsela ya maleba, o ka nna wa batla ho leka tse latelang:
 - a Etsa **buka ya direkoto tsa tekanyetso**, mme o e boloke ho wena ka nako tsohle.
 - b Buka ena e lokela ho ba le letshwao la LEKUNUTU.
 - c Bukeng ena, **eba le karolo ya moithuti ka mong**.
 - d Nakong yohle ya letsatsi, **ela hloko tshebetso ya baithuti**, mme o ngole dintlha tsa seo o se bonang mabapi le bokgoni bona.
- Ka ho qoholleha ela hloko **baithuti bao ba sa bontsheng kgatelopele**, mme o **sebetse le bona** ho tobana le diphephetso tsa bona.

Lenane la tlhopiso: Mohato o tlase Puo ya Lapeng

Bokgoni ba ho laola mosebetsi wa hae le boithati (Mosebetsi ya sehlooho)	✓
Latela ditakanyetso le ditebello ka phaposiburutelong	
Laola maikutlo a hae	
Sebetsa ka boikemelo	
Sebetsa mmoho le ba bang dithlophisong tsa sehlopha	
Tadimana le ho phethela mesebetsi nakong e lekantsweng	
Hopola le kgokahanya thuto e fetileng le thuto e ntjha	
Theha le ho boloka dikamano tse ntle	
Pheella le diphephetsong – ha a inehela	
HO MAMELA LE HO BUA	✓
Sebedisa tlotlontswe e ntseng e eketseha ha a bua	
Latela ditaelo	
Botsa dipotso	
Araba dipotso ka nepo, a sebedisa ka ho eketseha dipolelo tse ntse di thatafala le ho feta	
Sebedisa tsebo ya ho qoqa le ho buisana ka nepo	
TLHOKOMELO YA MEDUMO LE MEDUMO	✓
Arola mantswa ho ya ka medumo ya ona (ka kutlo)	
Kopanya medumo mmoho ka ho bitsa mantswa (Ka kutlo)	
Ellellwa le ho bala mantswa ohle a rutilweng (o ithuta kgokahanyo ya tlhaku le modumo)	
Bopa le ho qhaqholla mantswa a ngotsweng a sebedisa medumo e rutilweng	

HO BALA	✓
Leka kamehla ho arola (qapodisa) mantswe a matjha a sebedisa tsebo ya modumo wa tlhaku.	
Bala ditema tsa leqephe la mosebetsi ka nepo le ka bokgeleke bo eketsehileng.	
KUTLWISISO	✓
<i>Mohatong o tlase, bokgoni bona bo lokela ho ahwa nakong ya ho bala ka kopanelo – ha titjhere a balla seratswana se thata hodimo.</i>	
Bontsha kgahleho le ho batla ho tseba dipaleng tse balwang ka kopanelo.	
Araba dipotso tsa motheo tsa poeletso ka nepo.	
Fana ka mohopolo o nang le kelello, o tiileng ho dipotso tse 'batlang lebaka'.	
Akaretsa diketsahalo tsa sehlooho tsa pale e balletsweng hodimo.	
Bua ka ho hlaka sepheo kapa molaetsa wa pale e badilweng.	
Hopola le ho hokanya dipale tsa nako e fetileng le tse ntjha.	
MONGOLO	✓
Tshwara pensele le disebediswa tsa ho ngola ka nepo – a sebedisa menwana e meraro ho tshwara	
Bopa ditlhaku tse rutilweng ka nepo le ka ho hlaka	
Ngola ka lebelo le hlokahalang – a qeta mosebetsi ka nako e lekantsweng	
HO NGOLA	✓
Sebedisa mongolo ho bua mohopolo wa hae (ha a kopitse)	
Ngola ka boikemelo (sebedisa maano a ho ngola ho phethela mosebetsi wa mongolo)	
Sebedisa tsebo ya nyallano ya modumo wa tlhaku ho ngola mantswe (mopeleto o qapilweng)	
Bala mongolo wa hae, a balla metswalle.	

Tekanyetso ya ho ithuta

- O ka kgetha ho iketsetsa **tekanyetso ya mosebetsi ya semmuso ya hao** (FAT) ho ya ka tataiso tse **Karolong ya Poeletso 4 ya CAPS**.
- Kapa, **mohlala wa tekanyetso ya mosebetsi ya semmuso ya Kotara 1 e kenyeleditswe ka tlase**. O ka sebedisa tekanyetso ena ya mosebetsi ya semmuso e le jwalo, kapa o ka e amahanya le maemo hore o e sebedise ka phaposiburutelong ya hao.
- 'Karete ya dintlha' e kenyeleditswe moo o ka tlatsang sephetho sa tekanyetso ya baithuti ya karolo enngwe le enngwe. Re tshepa o fumane tataiso ena ya tekanyetso e le molemo.

Ho sebedisa dirubiriki

- Dirubiriki tse latelang di na le ditlhaloso tsa maemo a mane.
- Di bontsha hape le tataiso ya tekanyetso ya boemo bo bong le bo bong.
- Ho tlatsaetsa, letshwao le abilwe bakeng sa tlhaloso ka nngwe ho ya ka mokgwa wa yona. Hona ho bontshitswe masakaneng a pela tlhaloso.
- O ka sebedisa dibopeho ho hlahloba baithuti ba hao ka tsela tse fapaneng, ho ya kgetho e hlwaileng ke profense kapa setereke sa hao. Mohlala:
 - a O ka kgetha ho sebetsa ka boemo kapa tekanyetso bakeng sa mosebetsi wa tekanyetso.
 - b Kapa, o ka kgetha ho sebetsa ka letshwao bakeng sa moithuti ka mong.

Mohlala:

- a** Titjhere wa Peter o behile letshwao la sekere bakeng sa katleho ya hae ho ya mokgwa wa teng.
- b** O bona hore boholo ba matshwao a sekere a wela BOEMONG BA 2 / TEKANYETSONG YA 3–4. Empa, o na le ntlha e le nngwe BOEMONG BA 1 / TEKANYETSONG YA 1–2. Mme jwale, o mo fa **Tekanyetso ya 3.**
- c** Ebe, o sebedsa dintlha tsa hae ho ya ka matshwao a mokgwa ka mong. O atleha ho fumana matshwao a 5 ho tswa ho a 14. Ha a arola ka 2, o atleha ho fumana 2.5, eo a e akaretsang hore ebe **Tekanyetso ya 3.**

RUBIRIKI	BOEMO 1 TEKANYETSO 1–2	BOEMO 2 TEKANYETSO 3–4	BOEMO 3 TEKANYETSO 5–6	BOEMO 4 TEKANYETSO 7
MOKGWA 1	Moithuti o pheta dikarolwana tsa pale tse nyane ka tlhahlamano e fosahetseng. (1)	Moithuti o pheta karolo tse itseng tsa pale ka tlhahlamano e nepahetseng, empa o kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (2) ✗	Moithuti o pheta boholo ba pale ka tlhahlamano e nepahetseng, empa a ka kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (3)	Moithuti o pheta pale ka tlhahlamano e nepahetseng, ka dintlha tse lekaneng ho etsa moelelo e hlake. (4–5)
MOKGWA 2	Moithuti o kgefutsa ka pheta-pheto, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswa le diratswana. (1)	Moithuti o kgefutsa ka nako e itseng, qeya-qeya le ho pheta mantswa kapa diatswana. (2) ✗	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke, kgefutsa moo le moo, qeya-qeya kapa ho pheta mantswa le diratswana. (3)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke le ka boitshepo, kante le ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswa kapa diratswana. (4–5)
MOKGWA 3	Ha hona phaphang ya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, kapa moithuti ha a utlwahale hantle. (1) ✗	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe, feela ha se ka nepo ka nako tsohle. (2)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se itseng. (3)	Moithuti o fapanya sehalo kapa bophahamo ba lentswe ha a bala, ka sepheto se babatsehang. (4)

Phetolo

- Fetola matshwao ho tswa ho a 14 ho a isa tekanyetsong ya 1–7 ka ho a arola ka 2.

Re tshepa o tla fumana tataiso ena ya tekanyetso e le molemo

- Ho bohlokwa ho hopola hore mesebetsi ena ya tekanyetso le mekgwa ya manollo ke ditshisinyo feela.*
- Ka kopo sheba ho profense kapa setereke sa hao bakeng sa ditshwanelo tsa tekanyetso.*

Tekanyetso ya thuto: Karete ya dintlha						
Mabitso a baithuti	Ho mamela le ho bua	Medumo	Ho bala le kutlwisiso	Mongolo	Ho ngola	Ka kakaretso
Nomoro ya mosebetsi ya tekanyetso	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6
1	Pheta karolo tsa sehlooho tsa pale e tlwaelehileng se qoqilweng kapa se badilweng	Hlwya dikamano tsa tlhaku-modumo ya ditlhaku tse itseng (ditumanotshi le ditumamoho)	Bala buka e boemong ba hae.	Lepa pale ka ho sebedisa ditshwantsho Hlahlamanya diketsahalo tse 3 ka tatelano e nepahetseng.	Ngola ditlhaku tse nyane ka nepo.	Taka setshwantsho ho fetisa molaetsa. Kopisa ditlhaloso le dipolelo.
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						

Kereiti 1 Kotara 1: Mohlala wa Tekanyetso ya semmuso

1.1: HO BUA LE HO MAMELA	
SEPHEO	Pheta pale e tlwaelehileng <ul style="list-style-type: none"> Pale e na le qalo, bohare, le qetelo Moithuti o pheta pale kante ho qeya-qeyo kapa ho pheta
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> Etsa sena bekeng ya 7–9 Etsa sena nako e nngwe le e nngwe ha baithuti ba tlwaetse ho bala ka boikemelo kapa ka nako ya mosebetsi wa ho ngola
MOSEBETSI	Pheta pale e tlwaelehileng <ul style="list-style-type: none"> Hlalosetsa phaposi hore o tlile ho ba kopa hore ba tle ka pele mme ba o phetele pale eo ba e ratang ka ho fetisisa. Hopotsa baithuti hore ha ba pheta pale, e lokela ho ba le qalo, bohare/mmele le qetelo. Hape ba hopotse hore ba lokela sebedisa mantswa a bona ho etsa pale e kgahle. Qetellong, ba lokela ho ikwetlisa ho pheta pale, e le hore ba seke ba lebala seo ba se buang, kapa ho pheta seo ba se buileng. Ba fe metsotso e mmalwa ho nahana ka dipale tsa bona. Ba dumelle ho buisana le molekane ka pale tsa bona. Ba ka taka le ditshwantsho tse leibotsweng tsa karolo ya pale, ha o ntse o mametse baithuti ba bang. Hlahloba moithutika mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1–2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3–4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5–6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
SEBOPEHO LE TLHAHLAMANO	Moithuti o pheta dikarolwana tsa pale tse nyane ka tatelano e fosahetseng. (1)	Moithuti o pheta karolo tse itseng tsa pale ka tatelano e nepahetseng, empa o kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (2)	Moithuti o pheta bohobo ba pale ka tatelano e nepahetseng, empa a ka kenyeletsa dintlha tse ngata kapa tse nyane haholo. (3)	Moithuti o pheta pale ka tatelano e nepahetseng, ka dintlha tse lekaneng ho etsa moelelo e hlake. (4–5)
BOQHETSEKE	Moithuti o kgefutsa ka pheta-pheto, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswa le diratswana. (1)	Moithuti o kgefutsa ka nako e itseng, ka ho qeya-qeya le ho pheta mantswa kapa diatswana. (2)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke, o kgefutsa moo le moo, ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswa le diratswana. (3)	Moithuti o pheta pale ka boqhetseke le ka boitshupo, kante le ho qeya-qeya kapa ho pheta mantswa kapa diratswana. (4–5)

1.2: MEDUMO	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Hlwaya dikamano tsa tlhaku-modumo ya ditlhaku tse itseng (ditumanotshi le ditumammoho)
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa sena beke ya 8, ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Bolella baithuti ho phetla leqephe le hlwekileng mme ba ngole sehlooho: Teko ya medumo • Ebe, o bontsha baithuti hore ba mene leqephe ka lehare jwang dibukeng tsa bona, mme ba nomore ho tloha 1–5 ka thoko, mme ho tloha ho 6–10 e be mahareng a leqephe. • Hlalosetsa baithuti hore o tlile ho bitsa nomoro ebe o bitsa lentswe • Ha baithuti ba sa tsebe ho ngola lentswe, ba tshwanetse ba take mola o monyane pela nomoro. • Kwetlisa baithuti ho kgutsa ka nako ya diteko, mme ba seke ba sheba mosebetsi wa mang kapa mang. • Bokeletsa lenane la medumo e 5 le mantswe a 10 ao o tla a bitsa – etsa bonnete ba hore lentswe ka leng le kenyeletsa tumammoho e kopanyang e rutilweng, mohlala.: ts. • Ebe, o bokeletsa piletsa ya polelo e kgutshwane ya mantswe 5 o sebedisa mantswe a hlahang kgafetsa le mantswe a modumo ao baithuti ba tshwanetseng ho a tsebang. Bitsa polelo ena mme o laele baithuti hore ba e ngole fatshe. Bolella baithuti ho sebedisa matshwao a puo a nepahetseng (tlhaku e kgolo qalong ya polelo, kgutlo qetellong ya polelo). • Pheletsong ya teko, kgobokanya dibuka tsa baithuti tsa teko mme o tshwaye teko. • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa rubiriki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1–2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3–4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5–6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
TLHWAYO YA MEDUMO YA KUTLO	Moithuti o ngola ka nepo modumo o 0 kapa 1 ya medumo e 4. (1)	Moithuti o ngola ka nepo medumo e 2 ya medumo e 4. (2)	Moithuti o ngola ka nepo medumo e 3 ya medumo e 4. (3)	Moithuti o ngola ka nepo medumo e 4 ya medumo e 4. (4)
TLHWAYO YA MEDUMO E NGOTSWENG	Moithuti o sitwa ho hlwaya ka nepo kapa o hlwaya modumo o 1 feela. (1)	Moithuti o hlwaya ka nepo medumo e 2 feela. (2)	Moithuti o hlwaya ka nepo medumo e 3 feela. (3)	Moithuti o hlwaya ka nepo medumo kaofela e 4. (4)

1.3: HO BALA	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Hlwaya ditumanotshi tse tlwaelehileng ha di hlahella mantsweng mohl: aa, ee • Sebedisa mantswe a bonwang kgafetsa le medumo ho qhaqholla mantswe.
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Sena se ka etswa nako enngwe le enngwe ho tloha bekeng ya 6 ho isa bekeng ya 8 • Etsa sena ka nako ya ho bala ka tataiso ya sehlopha
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Ka nako ya 'ho bala ka tataiso ya sehlopha' bitsa setho ka seng sa sehlopha ho tla mme se o balle ka boikemelo. • Qala ka ho botsa moithuti hore ao balle lenane la medumo le mantswe a sebedisang ditumanotshi tseo a tshwanetseng hore a be a di tseba, mohlala: aa, ee- • Ebe, o kopa moithuti ho o balla hodimo seratswana se boemong ba hae. Etsa bonnete hore seratswana se kenyeletsa mantswe a kgethollehang • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
BOKGELEKE	Moithuti o bala ka ho qeya-qeya, a kgutse ha fihla mantsweng ao a sa a tsebeng, a phete mantswa kapa polelwana. (1-2)	Moithuti o a bala a kgutse nakwana kapa a qeye-qeye. Moithuti o na le 'matheba a makukuno' ao a leng thata ho feta ho ona. (3-4)	Moithuti o bala a kgefutsa ha nakwana morehethong wa hae wa ho bala. Moithuti thata fallwa ke mantswa a itseng mme / kapa dibopeho tsa dipolelo. (5-6)	Moithuti o bala ka bokgabane a kgefutsa. Moithuti o kgona ho itokisa ha a bala mantswa a thata mme / kapa dibopeho tsa dipolelo. (7)
TSEBO YA HO KGETHOLLA	Moithuti o hloka tshetso e ngata ka medumo ho tswa ho tijhere ho bala lentse leo a sa le tsebeng. Moithuti o sokola ho arola mantswa ka dinoko ka medumo ya lona. Moithuti o tseba mantswa a mmalwa a bonwang / a phetwang kgafetsa. (1-2)	Moithuti o leka ho sebedisa medumo ho bala mantswa ao a sa a tsebeng empa o hloka tshetso ho tswa ho tijhere. Moithuti o kgona ho arola mantswa ka dinoko kapa medumo ya ona ka tshetso ho tswa ho tijhere. Moithuti o tseba mantswa a mang a bonwang / mantswa a phetwang kgafetsa. (3-4)	Moithuti o sebedisa medumo le lethathamo ho qapodisa mantswa ao a sa a tsebeng, empa o hloka thuso moo le moo ho kopanya medumo ho bopa lentse. Moithuti o tseba mantswa a mangata a bonwang / mantswa a phetwang kgafetsa. (5-6)	Moithuti o sebedisa medumo le lethathamo ho qapodisa mantswa ao a sa tsebeng, mme o kgona ho kopanya medumo ho bopa lentse. Moithuti o tseba mantswa ohle a bonwang ao a rutilweng / mantswa a phetwang kgafetsa. (7)

1.4: HO BALA LE KUTLWISISO	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Lepa pale ka ho sebedisa ditshwantsho • Hlahlamanya diketsahalo tse 3 ka tatelano e nepahetseng.
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Sena se ka etswa nako e nngwe le enngwe ho tloha bekeng ya 4 ho isa bekeng ya 7 • Etsa sena ha baithuti ba ntse ba shebane le mosebetsi ngotsweng.
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Sebedisa pale ya nako ya ho bala ka kopanelo ya beke e fetileng. • Efa phaposi mosebetsi wa ho phethela mosebetsi. • Ebe, o biletsa moithuti ka mong tafoleng ya hao ho phetha tekanyetso. • Botsa moithuti ka mong potso tse latelang: <ul style="list-style-type: none"> Tatelano 1 Ho etsahetse eng qalong ya pale? 2 Ho etsahetse eng pheletsong ya pale? 3 Ho etsahetse eng kamora ...? 4 Ho etsahetse eng pele: ...kapa...? Bolepi 1 Kamora moo, bontsha moithuti ditshwantsho ho tswa paleng eo ba so utlweng letho ka yona. 2 Ebe, o kopa moithuti ho bolella seo ba nahanang se ya etsahala paleng, ho ya ka ditshwantsho • Hlahloba moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
TLHAHLAMANO	Moithuti ha a kgone ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng ka nepo. (1)	Moithuti o kgona ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng ka nepo ka tshehetso e itseng. (2)	Moithuti o kgona ho hlahlamanya diketsahalo ho tswa seratswaneng feela o nka nako e itseng. (3)	Moithuti o hlahlamanya diketsahalo tsohle ka nepo le ka potlako ho tswa seratswaneng. (4)
BOLEPI	Moithuti ha a kgone ho etsa bolepi bo nepahetseng ka seratswana. (1-2)	Moithuti o etsa bolepi ba motheo feela bo nepahetse ka seratswana. (3-4)	Moithuti o etsa bolepi bo nepahetseng ka dintlhana tse itseng. (5-6)	Moithuti o etsa bolepi bo nepahetseng, ka dintlha tse hlakileng tse nang le moelelo. (7)

1.5: MONGOLO	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> • Ngola ditlhaku tse nyane ka nepo
HO KENYA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> • Etsa sena o sebedisa thuto ya mongolo bakeng sa beke 7–8.
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> • Thusa baithuti ho lokisa dibuka tsa bona bakeng sa teko, ka ho ngola dinomoro 1–8 ka thoko. • Bitsa medumo e 8 seo baithuti ba ithutileng yona, mme o ba bolelle ho e ngola fatshe, pela nomoro e nepahetseng. • Kgobokanya dibuka tsa baithuti pheletsong ya thuto. • Hape o bae le hloko ka nako ya thuto tsa mongolo, mme o shebe ka dibukeng tsa bona ho hlokomela tswelopele le diphepetso. • Hlahloba mongolo le ho ngola ha moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1–2	BOEMO BA 2 TEKANYETSO 3–4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5–6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
POPO YA DITLHAKU (tekong)	Moithuti o ngola ditlhaku tse 1–2 tse nyane ka nepo. (1–2)	Moithuti o ngola ditlhaku tse 3–4 tse nyane ka nepo. (3–4)	Moithuti o ngola ditlhaku tse 5–6 tse nyane ka nepo. (5–6)	Moithuti o ngola ditlhaku tse 7–8 tse nyane ka nepo. (7–8)
TJHEBISISO KA KAKARETSO YA MONGOLO	Moithuti o sokola ho kopitsa le ho ngola polelo ka nepo. Ho na le diphoso tse ngata ka popeho ya ditlhaku, sebaka pakeng tsa mantswe, mmoho le tekano ya boholo ba mongolo. Moithuti o ngola ka boiketlo. (1–2)	Moithuti o kopitsa le ngola polelo boholo tse nepahetseng. Ho ena le diphoso ka popeho ya ditlhaku, kapa sebaka pakeng tsa mantswe, kapa tekano ya boholo ba mongolo. Moithuti o ngola ka boiketlo. (3–4)	Moithuti o kopitsa le ho ngola polelo ka nepo. Lebelo la moithuti la ho ngola le makgethe a ka ntlafala. (5–6)	Moithuti o kopitsa le ngola polelo ka nepo, ka makgethe le ka lebelo le tshwanelehileng. (7)

1.6: HO NGOLA	
SEPHEO	<ul style="list-style-type: none"> Taka setshwantsho ho fetisa molaetsa. Kopisa ditlhaloso le dipolelo.
HO KENYWA TSHEBETSONG	<ul style="list-style-type: none"> Etsa sena o sebedisa thuto ya mongolo bakeng sa beke 7 kapa 8.
MOSEBETSI	<ul style="list-style-type: none"> Etsa thuto ya ngola e hlokang baithuti ba take setshwantsho ho fetisa molaetsa ya bona – e seng ntho eo ba e kopiditseng ho tswa ho titjhere, mohlala: ntho eo ba ratang ho e etsa. Ebe, o laela baithuti ho kopisa foreimi e kgutshwane ho tswa tlapangolong, mme ba tlatse ka ho ngola lentswe le leng. Mohlala: Ke rata ho _____. Bokeletsa dibuka tsa baithuti pheletsong ya potoloho ya ho ngola. Hlahloba mongolo moithuti ka mong o sebedisa ruburiki e latelang.

RUBIRIKI	BOEMO BA 1 TEKANYETSO 1-2	BOEMO BA 2 TEKANYESO 3-4	BOEMO BA 3 TEKANYETSO 5-6	BOEMO BA 4 TEKANYETSO 7
SETSHWANTSHO: TLHAKISETSO LE BONNETE	Setshwantsho se thata ho se utlwisisa, kapa ha se sa nnete – mohlala wa titjhere o kopiditswe. (1-2)	Setshwantsho se ya utlwisisaha ebile ke sa nnete, le ha se tswana le mohlala. (3-4)	Setshwantsho se bobebe ho utlwisisaha, ke sa botho le nnete. (5-6)	Setshwantsho se bobebe ho utlwisisaha, ke sa botho, sa nnete le sa boiqapelo. (7)
TLHALOSO	Moithuti o sokola ho kopitsa foreimi ya tlhaloso, mme ha phethele tlhaloso. (1-2)	Moithuti o kopitsa foreimi ya tlhaloso, empa ha a phethele tlhaloso, kapa o etsa diphoso tse ngata. (3-4)	Moithuti o kopitsa foreimi mme o phethela tlhaloso, empa ka phoso. (5-6)	Moithuto o kopitsa foreimi ya tlhaloso mme o phethela tlhaloso ka nepo. (7)